

Survey The Economic, Social and Psychological Consequences of the Unwanted Celibacy of Girls in the Western Cities of Kermanshah Province

Vakil Ahmadi^I , Sivash Gholipoor^{II} , Farshad Ali Mohammadi^{III}

<https://doi.org/10.22084/csr.2025.28242.2225>

Received: 2023/09/01; Revised: 2023/12/03; Accepted: 2023/12/07

Type of Article: **Research**

Pp: 33-55

Abstract

In the present study, the economic, social, and psychological consequences of unwanted singleness were examined for unmarried girls aged 35 to 50 in the cities of Islamabade Gharb, Dalahu, Sarpolezahab, and Gilane Gharb. The research method is based on a quantitative paradigm and using a survey with a sample size of 385 unmarried girls aged 35 to 50. The most common problems of unmarried girls are economic problem (providing the necessities of daily life, economic burden, unpaid work for the family and others), negative psychological consequences (fear of the), social stigma (social rejection) and then social communication. (Communication with relatives) has been. The aforementioned consequences for girls have been different according to their personal, economic and social characteristics as well as their place of residence. Girls over 40 years old, Dalho County, rural areas, lower education, low economic and social base, unemployed or housewife had negative economic, social and psychological consequences. The increase in the negative consequences of the problem will gradually lead to the emergence of new social harms and new sexual norms, which requires knowing the consequences and making policies and planning to reduce the negative consequences of unwanted celibacy for girls.

Keywords: Kermanshah, Marriage Squeeze, Social Problems, Social Stigma, Unwanted Celibacy.

I. Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran (Corresponding Author).

Email: v.ahmadi@razi.ac.ir

II. Associate Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.

III. M.A. in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran.

Citations: Ahmadi, V., Gholipoor, S. & Alimohammadi, F., (2025). "Survey The Economic, Social and Psychological Consequences of the Unwanted Celibacy of Girls in the Western Cities of Kermanshah Province". *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 14(26): 33-55. <https://doi.org/10.22084/csr.2025.28242.2225>

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_5922.html?lang=en

Publisher & Owner: Bu-Ali Sina University.

Copyright © 2025 The Authors. Published by Bu-Ali Sina University.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

1. Introduction

With the economic and social developments of society, some changes have been observed in the family institution. Among these changes, we can mention the increase or delay in the age of marriage for both sexes, the decrease in the generality of marriage and the increase in definitive celibacy, the increase in divorce, the increase in the proportion of women's economic participation, the increase in the proportion of women heads of households, and the decrease in fertility.

A study of the proportion of unmarried girls aged 30 to 40 in the 1395 census shows that the proportion of celibacy in the provinces of Ilam, Kermanshah, Lorestan, Kohgiluyeh, and Boyer Ahmad had the worst situation. And the counties of Gilan-e Gharb, Dalahu, Islamabad-e Gharb, and Sar-e Pul-e Zahab in Kermanshah province also had the worst situation in this regard. Given the severity of the marriage crisis in the aforementioned counties, celibacy has developed, it is unwanted celibacy, and this type of celibacy should be seen differently from the desired celibacy that existed in the past and present throughout the country. The hardship of marriage for unmarried girls can lead to singleness at the individual level, which has economic, social, and psychological consequences for girls, and at the social level, it leads to a delay in the age of marriage, an increase in the proportion of singleness and definitive singleness, and a decrease in fertility. Changes in the family and marriage in Iran coincide with the problem of employment, housing, and youth marriage, which can be a crisis if not paid attention to. Therefore, it is necessary to understand the individual, social, economic, and psychological consequences of singleness for girls in areas where the percentage of singleness is higher than the national average in order to lay the groundwork for economic and social policymaking. Therefore, the aim of the present study is to investigate the economic, social, and psychological consequences of singleness for unmarried girls aged 35 to 50 in the western counties of Kermanshah province (Islamabad-e Gharb, Dalahu, Gilan-e Gharb, Sarpolzahab).

2. Materials and Methods

The present study is a survey type and the statistical population includes all never married girls aged 35 to 50 years in the cities of Islamabad Gharb, Dalahu, Sarpolzahab and Gilan Gharb. According to the Cochran formula, the sample size of this study is estimated at 385 people. The sampling method in this study was a multi-stage cluster (for rural and urban areas of each city). The item measurement method was using a 6-option Likert scale (not at all code 0, very little code 1, little code 2, average code 3, high code 4 and very high code 5). Therefore, the range of changes was zero to five and in the report describing the economic, social and psychological consequences; the average range was zero to five. The validity of the research indicators was of the type of face validity, which was validated using the opinions of the professors of the sociology department of Razi University. Cronbach's alpha and factor analysis were used for the reliability of the indicators.

3. Data

The average economic outcome of unmarried girls was 3.22. The most common economic problem of unmarried girls was meeting daily needs and wants, supporting the family financially, and doing unpaid work for the family and those around them. The average economic problem of girls in Dalahu County, in

rural areas, was higher than that of other subclasses, being over 40 years old, having primary education, unemployed, and having a low economic and social status.

The average social connection of unmarried girls was 2.94. Unmarried girls had more contact with friends and participated less in family ceremonies. The average social connection of unmarried girls in Dalahu County, who were over 40 years old, illiterate, and having a low economic and social status was lower than that of other subclasses.

Due to the blame from those around them, single girls face high stigma and social pressure, and social acceptance of single life was lower. The stigma and social pressure of unmarried girls in Dalahu County, in rural areas, were higher than that of others, being under 40 years old, having primary education, unemployed, and having a low economic and social status.

The average negative psychological outcome for single girls was 3.02, which was above average, and the most important negative psychological outcome for single girls was fear of the future and lack of emotional support. The highest negative psychological outcome was for single girls in Dalahu County, in rural areas, with lower education, housewives, and over 40 years old.

The positive psychological outcome for single girls was below average (1.98). In this context, the average of the items of mental independence, strengthening personal morality, and self-improvement were higher than the items of a happy life away from depression, and feeling calm. The lowest average positive psychological outcome was for girls in Sarpolzahab County, rural areas, primary education, unemployed, over 40 years old, and girls with low economic and social status.

4. Discussion

The findings showed that the most common problems of single girls were, respectively, economic problems (providing daily necessities, financial burden, unpaid work for the family and those around them), negative psychological consequences (fear of the future and lack of emotional support), social stigma (social lack of acceptance), and then social connection (connection with relatives). This finding was consistent with the results of research by Shahanvoz and Azamzadeh (2018) on financial security, Qaneezabadi (2015) on lack of income and fear of the future, Goffman's social stigma (2017), Farzizadeh's social exclusion (2014), and Sadeghi and Shokfateh Gohari's feelings of loneliness (2017).

5. Conclusion

The economic, social, and psychological consequences for single girls varied depending on their individual, economic, and social characteristics, as well as their place of residence. Among the cities studied, single girls in Dalahu had more negative consequences and in Gilan-e Gharb had fewer negative consequences. In general, girls over 40 years of age, living in rural areas, having lower education, low economic and social status, unemployed or housewife status, living with a brother or father, or relatives had more problems in terms of economic, social, and psychological consequences. In other words, girls who had more economic, social, or cultural capital had fewer problems in their daily lives as singles, suffered less stigma and social pressure, and also gained more positive psychological consequences (mental independence and self-development).

The increase in the negative consequences of the problem will gradually lead to the emergence of new social harms and new sexual norms, which in a society with a traditional context and foundation will appear in the form of creating areas of duality, conflicting emotions, anxiety and uncertainty, redefining oneself and identity-giving roles, internal conflict, and clashing belief systems, which requires awareness of the consequences and policy-making and planning to reduce the negative consequences of unwanted celibacy for girls.

Acknowledgments

This paper is based on the MA thesis of the third author in the field of sociology at Razi University.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest.

Observation Contribution

The authors' contribution to writing the article is equal.

بررسی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی تجرد ناخواسته دختران در شهرستان‌های غربی استان کرمانشاه

وکیل احمدی^I، سیاوش قلی‌پور^{II}، فرشاد علی محمدی^{III}

شناسه دیجیتال (DOI): <https://doi.org/10.22084/csr.2025.28242.2225>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۱۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۶

نوع مقاله: پژوهشی

صن: ۵۵-۳۳

چکیده

در پژوهش حاضر، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی تجرد ناخواسته، برای دختران ازدواج‌نکرده ۳۵ تا ۵۰ سال شهرستان‌های اسلام‌آبادغرب، دالاهو، سرپل ذهاب و گیلان‌غرب بررسی شده است. روش پژوهش مبتنی بر پارادایم کمی و با استفاده از پیمایش با حجم نمونه ۳۸۵ دختر ازدواج‌نکرده ۳۵ تا ۵۰ ساله انجام شده است. بیشترین مشکلات دختران مجرد به ترتیب مشکل اقتصادی (تهیه مایحتاج زندگی روزمره، سرباری اقتصادی، کار بدون مزد برای خانواده و اطرافیان)، پیامد منفی روان‌شناختی (هراس از آینده) انگ اجتماعی (عدم پذیرش اجتماعی) و سپس ارتباط اجتماعی (ارتباط با اقوام) بوده است. پیامدهای مذکور برای دختران بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی و اجتماعی و هم‌چنین محل سکونت آنان متفاوت بوده است. دختران با سن بیش از ۴۰ سال، شهرستان دالاهو، مناطق روستایی، تحصیلات پایین‌تر، پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین، بی‌کار یا خانه‌دار پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی منفی داشته‌اند. افزایش پیامدهای منفی مسئله به تدریج به پیدایش آسیب‌های اجتماعی جدید و هنجارهای جنسی جدیدی منجر خواهد شد که نیازمند شناخت پیامدها و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای کاهش پیامدهای منفی تجرد ناخواسته برای دختران است.

کلیدواژگان: انگ اجتماعی، تجرد ناخواسته، کرمانشاه، مسائل اجتماعی، مضيقه ازدواج.

I. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول).

Email: v.ahmadi@razi.ac.ir

II. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

III. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

ارجاع به مقاله: احمدی، وکیل؛ قلی‌پور، سیاوش؛ و علی محمدی، فرشاد، (۱۴۰۴). «بررسی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی تجرد ناخواسته دختران در شهرستان‌های غربی استان کرمانشاه». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۴(۲۶): ۳۳-۵۵. <https://doi.org/10.22084/csr.2025.28242.2225>

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_5922.html?lang=fa

© حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه بوعلی سینا است.
این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.
Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

۱. مقدمه

با تحولات اقتصادی و اجتماعی جامعه برخی تغییرات متوجه نهاد خانواده شده است. از جمله این تغییرات می‌توان به افزایش یا تأخیر در سن ازدواج برای هر دو جنس، کاهش عمومیت ازدواج و افزایش مجرد قطعی، افزایش طلاق، افزایش نسبت مشارکت اقتصادی زنان، افزایش نسبت زنان سرپرست خانوار و کاهش باروری اشاره کرد. این تغییرات اعم از آن‌که نتیجه گذار جمعیت شناختی یا نتیجه انقلاب تکنولوژیک و ارتباطی دوران حاضر باشد، بیش از همه ساختارها و سبک زندگی جوانان را تحت تأثیر قرار داده است (درودی، ۱۳۸۳: ۲۴۱). عوامل جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در افزایش سن ازدواج و مجرد دختران می‌تواند نقش داشته باشد. آهنگ رشد جمعیت نیز در مجرد ناخواسته نقش دارد؛ کاهش و یا افزایش در رشد جمعیت اگر با عامل فرهنگی و اجتماعی تفاوت سنی زوجین همراه شود، منجر به عدم تعادل نسبت جنسی در سنین ازدواج شده و مضیقه ازدواج و احتمالاً افزایش نسبت مجرد به همراه دارد. مضیقه ازدواج برای توصیف و توضیح تأثیر عدم توازن بین تعداد مردان و زنان که در سن ازدواج قرار دارند، به کار می‌رود (شوون، ۱۹۸۳).

در گذشته ازدواج عمومیت داشته است، اما امروزه با توجه به تغییرات اقتصادی و اجتماعی، مجرد ناخواسته و خودخواسته افزایش یافته است. درصد مجرد قطعی در سرشماری‌های مختلف ایران برای زنان تقریباً یک درصد بوده است اما در سرشماری ۱۳۹۵ ه.ش. به ۳/۷ درصد افزایش یافته است و این شاخص برای استان کرمانشاه ۵/۴ درصد بوده است. «برگ کراس»^۲ و همکارانش (۲۰۰۴) که دختران مجرد شاغل در کشورهای مختلف را مطالعه نمودند، پدیده دختران مجرد شاغل را مهم‌ترین مسئله جامعه‌شناختی قرن ۲۱ م. دانسته‌اند.

بررسی نسبت دختران ازدواج نکرده ۳۰ تا ۴۰ ساله سرشماری ۱۳۹۵ ه.ش. نشان می‌دهد که نسبت مجرد در استان‌های ایلام، کرمانشاه، لرستان و کهگیلویه و بویر احمد بدترین وضعیت را داشته است. و شهرستان‌های گیلان غرب، دالاهو، اسلام‌آباد غرب و سرپل ذهاب در استان کرمانشاه نیز بدترین وضعیت را در این زمینه داشته‌اند. درصد دختران هرگز ازدواج نکرده ۳۵ تا ۳۹ ساله مناطق روستایی شهرستان گیلان غرب ۳۲/۴، دالاهو ۲۷/۵، اسلام‌آباد ۲۷/۱ و سرپل ذهاب ۲۶/۱ بوده است در حالی که میانگین کشور ۱۰/۴ درصد بوده است (احمدی، ۱۳۹۷). با توجه به شدت مضیقه ازدواج در شهرستان‌های مذکور، مجرد شکل گرفته، مجرد ناخواسته است و باید این نوع از مجرد با مجرد خواسته که در گذشته و حال در سطح کشور وجود داشته است متفاوت دیده شود. بنابراین مضیقه ازدواج برای دختران ازدواج نکرده، در سطح فردی می‌تواند به مجرد منجر شود که پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی برای دختران دارد و در سطح اجتماعی منجر به تأخیر در سن ازدواج، افزایش نسبت مجرد و مجرد قطعی و کاهش میزان باروری می‌شود. تغییرات در خانواده و ازدواج در ایران هم‌زمان با مشکل اشتغال و مسکن و ازدواج جوانان است، که در صورت عدم توجه می‌تواند بحران‌زا باشد. بنابراین شناخت پیامدهای فردی، اجتماعی، اقتصادی و روان‌شناختی مجرد دختران در مناطقی که درصد مجرد بیش از میانگین کشوری است ضروری است تا زمینه سیاست‌گذاری اقتصادی و اجتماعی قرار گیرد.

با توجه به مطالب ذکر شده، هدف مطالعه حاضر بررسی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی مجرد برای دختران ازدواج نکرده ۳۵ تا ۵۰ سال در شهرستان‌های غرب استان کرمانشاه (اسلام‌آباد غرب، دالاهو، گیلان غرب، سرپل ذهاب) است.

۲. پیشینه پژوهش

در خصوص موضوع پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی مضیقه ازدواج برای دختران ازدواج نکرده، مقالات زیادی وجود دارد که بر حسب موضوع، نتایج و روش متفاوت بوده‌اند.

برخی پژوهش‌ها به شیوه کیفی، پیامدهای اجتماعی مجرد دختران را مورد بررسی قرار داده‌اند. «کجباف» و همکاران (۱۳۸۷) به احساس طردشدگی و عدم پذیرش، «حبیب‌پور» و «غفاری» (۱۳۹۰) به نگاه‌ها و حرف‌های طعنه‌آمیز، تحقیرآمیز و ترحم دیگران، گسترش شایعات، تبعیض، وابستگی، «حسنی» (۱۳۹۲) به گرایش به استقلال اقتصادی، فشار برای ورود

به دانشگاه و بازار کار، گسترش روابط نامتعارف، گرایش به جرم و سوء مصرف مواد، بی‌هویتی؛ «فرضی‌زاده» (۱۳۹۲) به انزوا، ضعف روابط اجتماعی با افرادی خارج از دایره خانواده و خویشاوندان؛ عدم حضور در اجتماع به منظور شرکت در مراسم، اشتغال، یادگیری مهارت و گذران اوقات فراغت؛ «رمضانی» و «قلتش» (۱۳۹۶) به برطرف کردن نیازهای جنسی از طریق ارتباط مجازی، تغییر ارزش‌های جامعه، عدم حق تصمیم‌گیری زنان در ازدواج و کسب موفقیت شغلی؛ «بایرن»^۲ (۲۰۰۳) برخورد‌های تبعیض‌آمیزتر در حوزه‌های غیررسمی نسبت به مردان، تجربه تعرض و توهین بیش‌تر در عرصه عمومی و سطوح پایین احترام اجتماعی نسبت به زنان متأهل؛ «طالب‌پور» و «بیرانوند» (۱۴۰۱) به داغ‌ننگ ناشی از مجرد و درماندگی اجتماعی؛ «موریس»^۴ (۲۰۰۵) به طرد اجتماعی، ترحم ناخواسته و تبعیض مالی اشاره کرده‌اند. برخی پژوهش‌ها به شیوه کمی پیامد اجتماعی مجرد را مورد سنجش قرار داده‌اند؛ «مدرسی‌یزدی» و همکاران (۱۳۹۶) درجه انزوای اجتماعی در بین دختران مجرد را ۶۳/۰۹ درصد گزارش کرده است و «قانع عزآبادی» و همکاران (۱۳۹۴) به حضور پدیده داغ‌ننگ اجتماعی مجرد در قریب به ۵۰ درصد از دختران بالای ۳۰ سال شهر یزد اشاره کرده است.

برخی پژوهش‌ها پیامدهای روان‌شناختی مجرد دختران را مورد بررسی قرار داده‌اند: کجیاف و همکاران (۱۳۸۷) به احساس شکست روانی، ضعف جسمانی؛ «پوراعتماد» (۱۳۸۳) به اختلالات خلقی، تعلق داشتن به کسی، استقلال، داشتن فرزند، محدودیت‌های اجتماعی یا خلقی، نیاز جنسی، ترس از تنها ماندن در دوران کهولت، نیاز به داشتن همسر، احساس عدم کفایت؛ «حبیب‌پور» و «غفاری» (۱۳۹۰) به شرمساری، سرزنش، احساس تنهایی، ترس، انتظار، رنج، بیماری جسمی، افسردگی و نگرانی‌ها درباره آینده؛ رمضانی و قلش (۱۳۹۶) به عدم اعتماد به نفس، اختلالات روحی، روانی و جنسی، احساس آزادی و استقلال؛ «قادرزاده» و همکاران (۱۳۹۶) به تجربه مجرد برای دختران، خشونت روانی، انزوای مضاعف، آینده مبهم و احساس سرباری و ابژه‌های حقارت؛ «کولایی» و «پیش‌بهار» (۱۳۹۸) به استرس و اختلال در سلامت روانی؛ «موریس»^۵ (۲۰۰۵) به ترحم ناخواسته، ادراک منفی دیگران؛ «بشیری خطیبی» و «باصری» (۱۳۹۹) به کاهش رشد شخصی ادراک شده، بی‌اعتنایی به ازدواج، دوسوگرایی در ازدواج (مانند ترس و نگرانی از آینده)، وسواس در انتخاب، احساس ناتوانی احساسی و عاطفی؛ طالب‌پور و بیرانوند (۱۴۰۱) به آسیب‌پذیری تنهایی، واگویی حسرت‌های گذشته؛ «لاهاد»^۶ (۲۰۱۳) به امک آن‌ها و محدودیت‌هایی برای خودشکوفایی زنان اشاره کرده‌اند.

برخی مطالعات به بررسی هویت دختران مجرد پرداخته‌اند؛ «سفیری» و «شهانواز» (۱۳۹۴) به کسب آزادی در زندگی و دستیابی به استقلال و هویت مستقل؛ «یزدخواستی» و «معمار» (۱۳۹۴) دختران شاغل در جریان بازاندیشی نقش‌های کلیشه‌ای سنتی و بازتعریف هویت جنسیتی، تصویر جدیدی از خود در ذهن دارند. این تصویر جدید انتظارات آنان را از محل زندگی متحول ساخته است. آنان با مقاومت در برابر فشارهای ساختاری، زندگی خود را آن گونه که می‌خواهند سامان می‌دهند.

«گنجی» و همکاران (۱۴۰۰) با تکنیک سنخ‌شناسی، گونه‌شناسی دختران ازدواج نکرده ایلامی را چنین برشمرده‌اند: دختران مجرد سر درگم، دختران مجرد سرخورده، تعویق ازدواج تا تحقق اهداف، دختران مجرد مبادله‌نگر، دختران مجرد استقلال‌طلب، انگ خوردگان، دختران گرفتار در پنجره نگرش بسته، دختران مجرد کمال‌گرا. برخی بر نقش مجرد در ازدواج و توزیع ازدواج‌ها اشاره داشته‌اند؛ از نظر «استیو» و «کیپر»^۷ (۲۰۰۴) تجارب ایالات متحده در قرن بیستم نشان می‌دهد که پیامدهای اجتماعی مضیقۀ ازدواج تأثیر زیادی بر نسبت ازدواج کرده‌ها ندارد، اما بر توزیع ازدواج تأثیر چشم‌گیری دارد. از نظر «گودکایند»^۸ (۱۹۹۷) افزایش نسبت زنان مجرد، انتخاب مردان برای ازدواج مجدد بعد از طلاق یا بیوگی را تسهیل می‌کند.

بررسی پیشینه موضوع نشان داد که پژوهش‌های زیادی درباره دلایل مجردگزینی و پیامدهای آن انجام شده است اما تقریباً اکثر پژوهش‌ها به شیوه کیفی انجام شده است و با استفاده از مصاحبه با دختران به تم‌ها، مفاهیم، مضامین و مقولات عمده دست یافته‌اند که در پژوهش حاضر از آنان برای تهیه پرسش‌نامه و شاخص‌سازی استفاده شده است. بیش‌تر پژوهش‌ها به پیامدهای اجتماعی و روان‌شناختی و حتی جمعیت‌شناختی پدیده مجرد دختران اشاره کرده‌اند و کم‌تر به مشکلات و پیامدهای اقتصادی آنان پرداخته‌اند. در پژوهش حاضر با توجه به این که موضوع پژوهش مجرد

دختران ناخواسته بوده است و در شرایط ازدواج در حالتی که مضیقه ازدواج وجود دارد، معمولاً دختران با سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پایین‌تر دچار تجرد ناخواسته می‌شوند ضروری است با توجه به ضعف بستر اقتصادی استان کرمانشاه، علاوه بر مشکلات اجتماعی و روان‌شناختی، مشکلات اقتصادی نیز احصاء شود. اکثر پژوهش‌ها دلیل استفاده از روش کیفی را راه پیدا کردن به لایه‌های عمیق‌تر پدیده عنوان کرده‌اند اما نتایج مصاحبه‌ها و تحلیل آن‌ها نشان می‌دهد که بیش‌تر مطالعه اکتشافی برای تهیه پرسش‌نامه هستند و با توجه به منطق روش کیفی، نتایج نیز قابل تعمیم نیست. بنابراین در این پژوهش با توجه به شیوع پدیده تجرد ناخواسته در شهرستان‌های مورد مطالعه با روش کمی و استفاده از پیمایش به بررسی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی دختران ازدواج نکرده ۳۵ تا ۵۰ ساله پرداخته شده است.

۳. چارچوب نظری

در این قسمت ابتدا تحولات خانواده از دیدگاه صاحب‌نظران مورد بررسی قرار می‌گیرد، سپس علل و عوامل تجرد دختران مورد بحث قرار گرفته و در ادامه پیامدهای تجرد دختران واکاوی شده است.

«نولا» و «لنسکی»^۱ تحولات خانواده که ناشی از صنعت شدن بوده، شامل کوچک‌تر شدن ابعاد خانوار، کاهش نقش خانواده در فعالیت‌های اجتماعی، افزایش میزان طلاق و دگرگونی نقش زنان و جوانان می‌دانند (نولان و لنسکی، ۱۳۸۰: ۴۵۲).

«ویلیام گود»^۲ به نقش‌نوسازی و توسعه بر خانواده و هنجارها و الگوهای ازدواج اشاره دارد. به عقیده وی زمانی که دگرگونی‌های ایدئولوژیکی و ساختاری در سطح کلان (از جمله صنعتی شدن و شهرنشینی) رخ دهند، خانواده نیز با این دگرگونی‌های سطح کلان انطباق می‌یابد (اعزازی، ۱۳۸۰: ۱۷). از نظر گود، نولان و لنسکی خانواده متناظر با تغییرات جامعه تغییر می‌کند.

نقش‌های محول در ازدواج سنتی، مردان را نان‌آور خانواده و فعال در فضای خارج از خانه معرفی و زنان را مشغول کارهای خانه می‌کرد. اما امروزه حضور گسترده زنان شاغل در زندگی اجتماعی، تغییر و تنوع شکل‌های ازدواج در جوامع غربی، جابه‌جایی نقش‌های اکتسابی با نقش‌های محول برای زنان در فضای فرهنگی و هم‌چنین کاهش اثر ازدواج در فرآیند هویت‌یابی فرد از پیامدهای تغییر نقش در عصر جهانی‌شدن است (گیدنز، ۱۳۸۲: ۵۶-۵۵).

حداقل سه عامل مهم در اواسط زندگی بر بازار ازدواج و تجرد دختران تأثیر می‌گذارد؛ افزایش و کاهش باروری که بعداً منجر به عدم تعادل نسبت جنسی در سن ازدواج شده و موجب مضیقه ازدواج می‌شود. تفاوت مرگ و میر دو جنس که باز هم منجر به عدم تعادل جنسی در سن ازدواج می‌شود و عامل سوم عملکرد هنجارهای انتخاب همسر مبتنی بر سن است که تفاوت سنی زوجین، مجموعه ممکن واجدین شرایط برای ازدواج را تحت تأثیر قرار می‌دهد (وی ورس، ۱۹۸۸).

یکی از پیامدهای گذار جمعیتی شکل‌گیری پدیده مضیقه ازدواج به دلیل عدم تعادل نسبت جنسی جمعیت در سن ازدواج است. البته این فرض در صورتی شکل واقعیت به خود می‌گیرد که گذار جمعیتی بد تجربه شده باشد، یعنی افزایش و کاهش رشد جمعیت در طی فرآیند گذار جمعیتی زیاد باشد و هم‌چنین اگر عامل اجتماعی دیگری نیز به نام تفاوت سنی زوجین در جامعه وجود داشته باشد. در ایران معمولاً تفاوت سنی زوجین وجود دارد و طبق سرشماری‌های گذشته هم‌چنان ادامه هم دارد و این تفاوت تقریباً پنج سال است یعنی پسران با دخترانی ازدواج می‌کنند که به طور متوسط پنج سال کوچک‌تر از خود هستند. تجربه گذار جمعیتی ایران هم به اندازه کافی بد بوده است یعنی در طی دوران گذار جمعیتی که از ۱۳۲۰ ه.ش. به بعد شروع شده است افزایش جمعیت از نیم درصد به یک و نیم درصد و تا دهه ۱۳۵۰ ه.ش. به دو و نیم درصد افزایش می‌یابد و در دهه ۵۵ تا ۶۵ ه.ش. حتی تا نزدیک چهار درصد هم افزایش می‌یابد و در دهه ۱۳۷۰ ه.ش. سریعاً کاهش می‌یابد و به دو درصد کاهش می‌یابد. در طی این فرآیند کاهش و افزایش رشد جمعیت، مضیقه ازدواج نیز شکل می‌گیرد. عاملی که مضیقه ازدواج را در مناطق متفاوت می‌کند جریان مهاجرتی است که ناشی از فرآیند توسعه نابرابر است. بنابراین در مناطق کم‌توسعه، منجر به عدم تعادل نسبت جنسی شده و مضیقه ازدواج پیش می‌آید؛ زیرا مناطق توسعه‌یافته‌تر برای مردان جوان جاذبه بیش‌تری دارند و به آن‌جا مهاجرت می‌کنند.

عوامل اقتصادی مانند فقر، بی‌کاری و نبود درآمد کافی افراد، مهاجرت به شهرهای صنعتی به قصد پیدا کردن شغل، وضعیت مسکن، شغل پدر و مادر و عوامل اجتماعی مانند بالا بودن سطح انتظارات و خواسته‌ها، سخت‌گیری والدین در انتخاب همسر، نگرش افراد به برابری جنسیتی، هویت طبقاتی، تحصیلات، میزان تأثیرپذیری از آموزه‌های دینی در زمینه ازدواج، سنت‌های غلط، جنگ تحمیلی، توانسته‌اند بر وضعیت ازدواج و مجرد دختران در جامعه مؤثر باشند. با این حال توافق نسبی صاحب‌نظران مبتنی بر تأثیر متقابل ساختار جمعیتی و متغیرهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی در وضعیت مجرد دختران است.

بدین ترتیب، تغییرات در روند و الگوی ازدواج جوانان ابتدا در کشورهای توسعه‌یافته و سپس در دهه‌های اخیر در کشورهای در حال توسعه رخ داد که نشان‌دهنده تغییر الگوی ازدواج از سنتی به مدرن است، که پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی برای دختران بوجود آورده است. افزایش دوره مجرد می‌تواند پیامدهایی در ابعاد فردی، اجتماعی و اقتصادی داشته باشد.

در دوران مضیقه ازدواج، دختران مجرد، بخش عمده‌ای از دوره زندگی خویش بدون همسر هستند. فقدان حمایت مالی از سوی مردان، مستلزم سرمایه‌گذاری در اشتغال است. که به نوبه خود نوعی امنیت را برای آن‌ها فراهم می‌آورد. مضیقه ازدواج دختران به کاهش باروری و افزایش مشارکت اقتصادی دختران منجر می‌شود (شهانواز و اعظم‌زاده، ۱۳۹۷). از جمله دیگر پیامدهای اقتصادی مجرد دختران می‌توان به فقدان درآمد، دلهره نسبت به آینده، کاهش امنیت مالی، نیاز مالی خانواده به فرزند، روی آوردن به مشاغل خانگی، محرومیت از امکانات رفاهی به دلیل ازدواج نکردن، محو شدن مسئولیت بیش از حد بدون دستمزد به علت مجرد بودن، عدم حمایت اقتصادی خانواده از فرزند و محیط کار تک‌جنسیتی اشاره کرد (قانع‌عزآبادی و همکاران، ۱۳۹۴).

دختران مجرد در صورت فقدان شغل و استقلال مالی مجبورند جهت گذران زندگی به کارهایی روی بیاورند که در عرف جامعه مقبول نیست و حتی کارهای مردانه و با حقوق ناچیز انجام دهند و مورد سوءاستفاده قرار گیرند. در استان کرمانشاه و به‌ویژه غرب استان کرمانشاه به علت نبود سرمایه‌گذاری مناسب اقتصادی و نبود کارگاه‌های تولیدی، کارفرمایان با توجه به این‌که نیروی کار زیاد وجود دارد، کارگران را مورد استثمار قرار می‌دهند و کمتر مردان را به استخدام در می‌آورند و از دختران مجرد که بی‌کار هستند و جهت تأمین مایحتاج اولیه زندگی به پول نیاز دارند استفاده می‌کنند و دخترانی که می‌توانند در جهت تربیت فرزند و تشکیل جامعه سالم و توانمند نقش آفرینی کنند برای تأمین مایحتاج اولیه زندگی، به هر کاری دست می‌زنند. دختران شاغل در محل کار نیز به دلیل مجرد ماندن با برخی مشکلات مواجه‌اند از جمله این مشکلات می‌توان به آزار مردان متأهل، رفتارها و گفتارهای تحقیرآمیز همکاران، احساس نابرابری جنسیتی و رنجش در محیط کار، محروم ماندن از امکانات رفاهی به دلیل مجرد ماندن، محول شدن بیش از حد مسئولیت بدون دستمزد به دلیل مجرد بودن، احساس رقابت همکاران مرد متأهل به دلیل تلاش و کار بیش‌تر دختران اشاره کرد. دختران بی‌کار نیز با پیامدهای منفی زیادی مواجه می‌شوند اگر خانواده ضعیفی از لحاظ اقتصادی داشته باشند در تأمین مایحتاج و نیازهای روزمره مشکل دارند و از لحاظ اقتصادی خود را سربار خانواده می‌دانند و در بیش‌تر مواقع برای خانواده و اطرافیان کارهای بدون مزد انجام می‌دهند، دختران مجرد احساس می‌کنند به‌خاطر مجرد بودن از برخی امکانات و مزایای دولتی محروم می‌شوند.

از پیامدهای اجتماعی مثبت مجرد می‌توان به ویژگی‌هایی چون برخورداری از استقلال مالی و فکری، احساس توانمندی، احساس آزادی عمل نسبت به زنان ازدواج کرده، امکان مهاجرت، نداشتن دغدغه‌های زنان خانه‌دار، راحتی در رفت‌وآمد، راحتی در مسافرت، داشتن کنترل و تسلط بر زندگی، برخورداری از احترام در میان اعضاء خانواده اشاره کرد. پیامدهای اجتماعی منفی مجرد برای دختران می‌تواند مشکلاتی را به‌همراه داشته باشد از جمله این مشکلات در سطح فردی، احساس تنهایی و در سطح خانواده محدود شدن فرد و نداشتن حریم خصوصی فردی به دلیل نظارت فراگیر خانواده بر فرد، بهره کافی نبردن از مواهب استقلال مالی برای استقلال مکانی از والدین و درگیر مشکلات خانواده شدن است. از جمله دیگر پیامدهای افزایش مجرد دختران می‌توان به تضعیف پای‌بندی و تعهد اخلاقی در روابط خانوادگی و گسترش روابط نامتعارف، بی‌هویتی و سرگشتگی اشاره کرد.

نظریه داغ ننگ «گافمن»^{۱۳} می‌تواند یکی از پیامدهای اجتماعی تجرد را توضیح دهد. داغ ننگ یک برچسب اجتماعی است که نگرش فرد به خود را تغییر می‌دهد و پذیرش اجتماعی فرد را نزد دیگران دچار خدشه می‌کند (قانع‌عزآبادی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۰۶). بر اساس تعریف اصطلاح داغ ننگ، ما تصور می‌کنیم که فرد داغ‌خورده انسان کاملی نیست و بر اساس همین تصور، انواع تبعیض‌های مختلف علیه او اعمال شده و فرصت زیستی‌اش کاهش می‌یابد. در واقع ما به نوعی یک نظریه داغ ننگ می‌سازیم (گافمن، ۱۳۹۶: ۳۵-۳۴). بر این اساس، متأهل‌ها، افراد ازدواج نکرده را انسان ناقص می‌بینند. تصور می‌شود که هویت این افراد دچار نقصان است و با ازدواج این نقصان برطرف می‌شود. به این ترتیب، تجرد عاملی برای داغ‌خوردگی افراد و جداسازی آن‌ها از افراد ازدواج کرده می‌شود.

برخی دیگر از پیامدهای اجتماعی تجرد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: محرومیت از تجربه‌های زیسته همسری، کدبانویی، مادر شدن و آثار مترتب بر آن؛ کاهش نشاط و آرامش در جامعه، کاهش قلمرو و فرصت‌های ارتباطی و کاهش حریم خصوصی به دلیل نظارت سنگین خانواده بر فرد با هدف مراقبت از وی، فقدان استقلال مکانی از والدین. افزایش آمار دختران مجرد، در کنار خانواده‌های تک‌همسری، احتمال افزایش تعدد زوجات وجود خواهد داشت. از سوی دیگر، تأثیر دختران سنین بالا به خصوص در موارد تجرد اختیاری به افزایش هم‌خانگی‌ها میان این گروه از دختران با مردان متأهل و مجرد خواهد انجامید و می‌توان پیش‌بینی کرد آمار ازدواج موقت نیز افزایش یابد (شهانواز و اعظم‌زاده، ۱۳۹۷). از پیامدهای روان‌شناختی مضیقۀ ازدواج دختران می‌توان به عوامل ذیل اشاره نمود: احساس شکستگی، احساس تنهایی، احساس درماندگی، نارضایتی و عدم تأمین نیاز جنسی، انزوای طلبی و گوشه‌گیری، نداشتن استقلال فردی، احساس هویت ناقص، افسردگی، قربانی بودن، عدم اعتماد به نفس، بی‌اعتمادی و نگرش منفی به جنس مخالف، تلاش در تغییر ظاهر، تغییر نگرش‌ها، کسب مهارت‌های هنری، تقدیرگرایی، ترس از حرف دیگران (صادقی، شکفته‌گوهری، ۱۳۹۶).

با توجه به پیشینه و مبانی نظری پژوهش می‌توان گفت که تجرد دختران دارای پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی مثبت و منفی است. استقلال مالی و کسب مهارت‌های شغلی، هویت مستقل، احساس آزادی و... از پیامدهای مثبت تجرد دختران است. چنین پیامدهایی برای دخترانی نمود دارد که تجرد آن‌ها از نوع تجرد خودخواسته بوده و بستر اجتماعی و اقتصادی جامعه هم اقتضای چنین شرایطی باشد. اما در تجرد ناخواسته که به نظر می‌رسد دختران جامعه آماری پژوهش حاضر چنین باشند، میزان پیامدهای منفی در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی برای دختران زیاد باشد و پیامدهای مذکور بر حسب ویژگی‌های فردی دختران مجرد (سن، تحصیلات، مهارت، وضعیت اقتصادی و...) متفاوت باشد. دخترانی که سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کم‌تری داشته باشند میزان پیامد اجتماعی، اقتصادی و روان‌شناختی منفی آن‌ها زیاد بوده و برعکس. بنابراین در میدان پژوهش که دختران مجرد ۳۰ تا ۵۰ ساله شهرستان‌های غربی استان کرمانشاه است فرضیه مذکور مورد آزمون قرار می‌گیرد.

۴. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و با در نظر گرفتن مفروضات پارادایمی روش پژوهش کمی است. جامعه آماری شامل کلیه دختران هرگز ازدواج نکرده ۳۵ تا ۵۰ سال شهرستان‌های اسلام‌آباد غرب، دالاهو، سرپل‌ذهاب و گیلان غرب است. با توجه به جامعه آماری، تعداد کل دختران ازدواج نکرده شهرستان‌های مورد بررسی بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ ه.ش. کل کشور ۵۵۷۰ نفر بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). برای تعیین میزان حجم نمونه پژوهش از فرمول کوکران، با احتمال خطای ۵٪ و دقت احتمالی مطلوب (سطح اطمینان) ۹۵ درصد استفاده شده است. با توجه به جمعیت جامعه آماری که ۵۵۷۰ نفر است، طبق فرمول کوکران حجم نمونه این تحقیق ۳۸۵ نفر برآورد شده است.

شیوه نمونه‌گیری در این تحقیق خوشه‌ای چند مرحله‌ای (برای مناطق روستایی و شهری هر شهرستان) بوده است، بدین شکل که با توجه به سهم جمعیتی دختران مجرد یا ازدواج نکرده ۳۵ تا ۵۰ سال، تعداد نمونه‌ها در نظر گرفته شده‌اند. در هر شهرستان برای مناطق روستایی چند روستا و در شهر هم چند خیابان به عنوان خوشه در نظر گرفته شده است. با توجه به پیشینه و مبانی نظری پیامدهای تجرد دختران در پنج مقوله اقتصادی (مشکلات و تنگناهای اقتصادی)،

ارتباط اجتماعی (میزان و نحوه ارتباط با خانواده، دوستان و اقوام)، فشار اجتماعی (نوع نگاه اجتماعی افراد به دختر مجرد در جامعه)، روان‌شناسی مثبت (برخی ویژگی‌های روحی و روانی مثبت ناشی از مجرد ماندن) و روان‌شناسی منفی (برخی ویژگی‌های روحی و روانی منفی ناشی از مجرد ماندن) مطرح و در راستای این شاخص‌ها، سؤالات و گویه‌های پرسش‌نامه طرح شدند. شیوه سنجش گویه‌ها با استفاده از طیف لیکرت ۶ گزینه‌ای (اصلاً کده، خیلی کم کد ۱، کم کد ۲، متوسط کد ۳، زیاد کد ۴ و خیلی زیاد کد ۵) بوده است. پس دامنه تغییرات صفر تا پنج بوده و در گزارش توصیف پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی میانگین از دامنه صفر تا پنج بوده است. اعتبار شاخص‌های پژوهش از نوع اعتبار صوری بوده است که با استفاده از نظر استادان گروه جامعه‌شناسی دانشگاه رازی اعتباریابی شده است. برای پایایی شاخص‌ها هم از آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی استفاده شده است که نتایج آن در جداول توصیفی آمده است.

۵. یافته‌های پژوهش

ابتدا تصویری از ویژگی‌های نمونه آماری ارائه می‌شود، سپس پیامدهای مجرد ماندن دختران بر حسب ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی آنان مورد بررسی قرار گرفته است.

میانگین سن پاسخ‌گویان تقریباً ۳۹ سال بوده است. میانگین درآمد دختران ازدواج نکرده ۲/۸ میلیون تومان بوده است که میانگین درآمد پاسخ‌گویان در شهرستان سرپل ذهاب، مناطق روستایی و کم‌تر از ۴۰ ساله‌ها بیش از بقیه زیر جمعیت‌ها بوده است. ۲۲/۲ درصد از پاسخ‌گویان تحصیلات دانشگاهی، ۳۲/۱ درصد تحصیلات دیپلم و بقیه نیز کم‌تر از دیپلم بوده‌اند. ۱۶/۴ درصد شاغل، ۴۸/۸ درصد بی‌کار، ۳۱/۹ درصد خانه‌دار و ۲/۹ درصد دانشجو بوده‌اند. ۵۰/۶ درصد دختران ازدواج نکرده با خانواده کامل (پدر، مادر، برادر و یا خواهر)، ۶/۸ درصد با پدر، ۲۰/۸ درصد با مادر، ۱۲/۲ درصد با برادر، ۴/۹ درصد با خواهر و ۳/۶ درصد با بستگان خود زندگی می‌کردند. ۵۰/۶ درصد از پاسخ‌گویان طبقه اقتصادی و اجتماعی خود را پایین اظهار کردند در حالی که ۴/۴ درصد طبقه بالا و بقیه طبقه متوسط ذکر کرده‌اند. در مورد علت مجرد ماندن خویش به دلایل زیر اشاره کرده‌اند: ۴۸/۵ درصد فقر، بی‌کاری و نبود شرایط، ۱۱/۲ درصد بدبینی و شانس، ۳۲/۲ درصد نبود فرد مناسب و ۸/۱ درصد نیز سخت‌گیری خانواده و ادامه تحصیل عنوان کرده‌اند.

در این بخش پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی مضیقه ازدواج برای دختران ازدواج نکرده بر اساس میانگین هر گویه و کل شاخص توصیف و تحلیل شده است.

با توجه به جدول ۱ میانگین پیامد اقتصادی دختران ازدواج نکرده ۳/۲۲ بوده است. بیش‌ترین مشکل اقتصادی دختران مجرد، تأمین مایحتاج و نیازهای روزمره، سرباری اقتصادی خانواده و انجام دادن کارهای بدون مزد برای خانواده و اطرافیان و کم‌ترین مشکل، کسب مهارت‌های شغلی و مصرف‌گرا شدن بوده است.

جدول ۱: پیامدهای اقتصادی دختران ازدواج نکرده (نگارندگان، ۱۴۰۲).
Tab. 1: Economic consequences of unmarried girls (Authors, 2023).

گوینه	بارعاملی	آلفای کرونباخ	میانگین
تأمین مایحتاج و نیازهای روزمره	۰/۷۹۴		۳/۵۲
استقلال مالی	۰/۵۶۵		۲/۹۳
سربار خانواده به‌لحاظ اقتصادی	۰/۸۳۷	۰/۷۳	۳/۴۰
کارهای بدون مزد برای خانواده و اطرافیان	۰/۵۶۵		۳/۴۰
محروم ماندن از امکانات رفاهی دولتی	۰/۶۸۶		۳/۲۰
کسب مهارت‌های شغلی	۰/۷۰۶		۲/۳۱
میانگین شاخص پیامد اقتصادی	—	—	۳/۲۲

با توجه به جدول ۲ مشکلات اقتصادی دختران مجرد بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات متفاوت بوده است. بیش‌ترین مشکل اقتصادی مربوط به دختران ازدواج نکرده شهرستان دالاهو با (۳/۵۵) و کم‌ترین مشکل اقتصادی مربوط به دختران گیلان غرب با میانگین (۳/۰۱) است. هم‌چنین میانگین مشکل اقتصادی مناطق روستایی (۳/۳۷) بیش‌تر از میانگین مشکل اقتصادی مناطق شهری با (۳/۰۲) است. مشکل اقتصادی دختران مجرد بالاتر از ۴۰ سال نسبت به دختران مجرد کم‌تر از ۴۰ سال بیش‌تر است، مشکل اقتصادی دختران مجرد با تحصیلات ابتدایی، بیش‌تر از دختران مجرد ولی مشکل اقتصادی دختران مجرد فوق‌لیسانس و بالاتر کم‌تر از بقیه دختران مجرد بوده است. هم‌چنین مشکل اقتصادی دختران مجرد شاغل کم‌تر و مشکل اقتصادی دختران مجرد بی‌کار بیش‌تر بوده است. مشکل اقتصادی دختران ازدواج نکرده‌ای که با پدر زندگی کرده‌اند بیش‌تر ولی مشکل اقتصادی دختران مجردی که تنها زندگی کرده‌اند کم‌تر است. هم‌چنین مشکل اقتصادی دختران مجردی که پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالایی دارند کم‌تر و مشکل اقتصادی آن‌هایی که پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایینی دارند بیش‌تر است. دختران مجردی که درآمدشان بیش‌تر بوده است مشکل اقتصادی کم‌تری داشته‌اند و دختران مجردی که درآمدشان بین یک الی دو میلیون بوده مشکل اقتصادی بیش‌تری داشته‌اند.

جدول ۲: میانگین پیامد اقتصادی دختران ازدواج نکرده بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات پاسخ‌گویان (نگارندگان، ۱۴۰۲).
Tab. 2: Average economic outcome of unmarried girls by city, region, age, and education of respondents (Authors, 2023).

متغیر	مقولات	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	مقدار F	سطح معنی‌داری
شهرستان	اسلام‌آباد غرب	۳/۲۶	۱۷۰	۱/۰۱	۳/۲	۰/۰۲۲
	دالاهو	۳/۵۵	۴۹	۰/۹۴		
	سرپل ذهاب	۳/۱۴	۸۵	۱/۰۲		
	گیلان غرب	۳/۰۱	۸۰	۰/۹۰		
منطقه	روستایی	۳/۳۷	۲۲۰	۰/۹۵	۱۱/۷	۰/۰۰۱
	شهری	۳/۰۲	۱۶۴	۱/۰۱		
سن	کمتر از ۴۰ سال	۳/۱۵	۲۵۹	۰/۹۸	۴/۰۸	۰/۰۴۴
	بیشتر از ۴۰ سال	۳/۳۷	۱۲۵	۱/۰۰		
تحصیلات	بی‌سواد	۳/۳۶	۱۲	۱/۰۱	۱۳/۸	۰/۰۰۰
	ابتدایی	۳/۸۲	۵۷	۰/۸۷		
	سیکل	۳/۴۲	۱۰۵	۰/۸۴		
	دیپلم	۳/۱۷	۱۲۳	۰/۹۳		
	لیسانس	۲/۷۱	۶۶	۱/۰۰		
	فوق‌لیسانس +	۲/۳۰	۱۹	۰/۹۸		

با توجه به جدول ۳ میانگین ارتباط اجتماعی دختران ازدواج نکرده ۲/۹۴ بوده است. دختران مجرد بیش‌تر با دوستان رابطه دارند و کم‌تر در مراسم اقوام شرکت کرده‌اند. با توجه به جدول می‌توان گفت دختران ازدواج نکرده به علت سرزنش‌های اطرافیان و نگاه‌های تحقیرآمیز ارتباط اجتماعی بالایی با دوستان دارند و بیش‌تر ترجیح داده‌اند که با دوستان رابطه صمیمی داشته باشند و از اقوام و اطرافیان دوری گزیده‌اند.

جدول ۳: بارعاملی، آلفای کرونباخ و میانگین گویه‌های ارتباط اجتماعی دختران ازدواج نکرده (نگارندگان، ۱۴۰۲).

Tab. 3: Factor loading, Cronbach's alpha, and mean of social communication items for unmarried girls (Authors, 2023).

گویه	بارعاملی	آلفای کرونباخ	میانگین
رابطه با دوستان	۰/۶۶۵		۳/۲۴
ارتباط با اقوام و فامیل	۰/۹۰۰	۰/۷۵	۲/۸۳
شرکت در مراسم اقوام	۰/۸۸۲		۲/۷۵
کل	—	—	۲/۹۴

پیامد اجتماعی دختران ازدواج نکرده تحت دو عنوان ارتباط اجتماعی و فشار اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به جدول ۴ میانگین شاخص ارتباط اجتماعی دختران مجرد ۲/۹۴ بوده است که بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات متفاوت بوده است. بیش‌ترین ارتباط اجتماعی مربوط به دختران مجرد شهرستان اسلام‌آباد غرب با میانگین (۳/۰۴) و کم‌ترین ارتباط اجتماعی مربوط به دختران شهرستان دالاهو با میانگین (۲/۶۴) بوده است. هم‌چنین میانگین ارتباط اجتماعی مناطق روستایی و مناطق شهری برابر بوده است، که می‌توان به ساختار یکسان اجتماعی مناطق روستایی و شهری غرب استان کرمانشاه اشاره نمود. ارتباط اجتماعی دختران مجرد کم‌تر از ۴۰ سال با میانگین (۳/۰۶) نسبت به دختران مجرد بالاتر از ۴۰ سال با میانگین (۲/۶۹) بیش‌تر است، ارتباط اجتماعی دختران تحصیل‌کرده با تحصیلات لیسانس بیش‌تر و ارتباط اجتماعی دختران مجرد بی‌سواد کم‌تر بوده است. در تحلیل ارتباط اجتماعی بر حسب پایگاه اقتصادی و اجتماعی یافته‌ها نشان داده که دختران ازدواج نکرده پایگاه بالا، ارتباط اجتماعی بالایی نسبت به سایر پایگاه‌های اقتصادی و اجتماعی داشته است و پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین ارتباط اجتماعی کم‌تری داشته است.

جدول ۴: مقایسه میانگین ارتباط اجتماعی بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات پاسخ‌گویان (نگارندگان، ۱۴۰۲).

Tab. 4: Comparison of average social connections by city, region, age, and education of respondents (Authors, 2023).

متغیر	مقولات	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	مقدار F	سطح معنی‌داری
شهرستان	اسلام‌آباد غرب	۳/۰۴	۱۷۰	۰/۹۰	۲/۸	۰/۰۳۹
	دالاهو	۲/۶۴	۵۰	۰/۸۳		
	سرپل‌ذهاب	۲/۸۴	۸۵	۰/۸۲		
	گیلان‌غرب	۳/۰۱	۸۰	۱/۱۴		
مناطق	روستایی	۲/۹۴	۲۲۰	۰/۹۵	۰/۰۰۱	۰/۰۹۷
	شهری	۲/۹۴	۱۶۵	۰/۹۳		
سن	کمتر از ۴۰ سال	۳/۰۶	۲۶۰	۰/۸۶	۱۳/۲	۰/۰۰۰
	بیشتر از ۴۰ سال	۲/۶۹	۱۲۵	۱/۰۵		
تحصیلات	بیسواد	۲/۲۲	۱۲	۰/۹۲		

		۰/۹۶	۵۸	۲/۵۶	ابتدایی
		۰/۹۶	۱۰۵	۳/۰۷	سیکل
۰/۰۰۱	۴/۴	۰/۹۱	۱۲۳	۲/۹۷	دپلم
		۰/۸۴	۶۶	۳/۱۳	لیسانس
		۰/۸۳	۱۹	۳/۰۳	فوق لیسانس +
		۰/۹۹	۱۷	۲/۷۹	پایین
۰/۰۰۳	۵/۷	۰/۸۵	۱۷۳	۳/۰۶	متوسط
		۰/۹۰	۱۷	۳/۷۳	بالا

جدول ۵ نشان می‌دهد که دختران مجرد به علت سرزنش‌های اطرافیان، با انگ و فشار اجتماعی بالایی مواجه هستند و پذیرش اجتماعی زندگی مجردی کم‌تر بوده است.

جدول ۵: بارعاملی، آلفای کرونباخ و میانگین گویه‌های شاخص انگ و فشار اجتماعی (نگارندگان، ۱۴۰۲).
Tab. 5: Factor loading, Cronbach's alpha, and mean items of the stigma and social pressure index (Authors, 2023).

گویه	بارعاملی	آلفای کرونباخ	میانگین
پذیرش اجتماعی زندگی مجردی	۰/۴۳۴		۱/۵۶
مورد سرزنش افراد جامعه	۰/۸۷۳	۰/۶۶	۲/۸۸
فشار خانواده برای ازدواج	۰/۷۹۱		۲/۶۱
کل		—	۲/۷۵

با توجه به جدول ۶، میزان انگ و فشار اجتماعی دختران مجرد بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات متفاوت است. انگ و فشار اجتماعی دختران ازدواج نکرده در شهرستان دالاهو بیش‌تر ولی انگ و فشار اجتماعی دختران مجرد در شهرستان گیلان غرب کم‌تر بوده است. هم‌چنین پیامد انگ و فشار اجتماعی مناطق روستایی با (۲/۹۳) از پیامد انگ و فشار اجتماعی مناطق شهری بیش‌تر بوده است. انگ و فشار اجتماعی برای دختران مجرد کم‌تر از ۴۰ سال با میانگین (۲/۷۸) نسبت به دختران مجرد بالاتر از ۴۰ سال با میانگین (۲/۶۹) بیش‌تر بوده است. بر حسب تحصیلات، انگ و فشار اجتماعی دختران با تحصیلات ابتدایی بیش‌تر و انگ و فشار اجتماعی دختران لیسانس کم‌تر بوده است. دختران مجرد بی‌کار با میانگین (۲/۹۲) بیش‌ترین انگ و فشار اجتماعی و دختران ازدواج نکرده دانشجوی با میانگین (۲/۱۳) با کم‌ترین انگ و فشار اجتماعی مواجه بودند. هم‌چنین دختران ازدواج نکرده که دارای پایگاه اجتماعی پایین بوده‌اند، انگ و فشار اجتماعی بیش‌تر و دختران ازدواج نکرده با پایگاه اجتماعی بالا با انگ و فشار اجتماعی کم‌تری روبرو بوده‌اند.

پیامدهای روان‌شناختی دختران مجرد بر حسب دو مقوله پیامد منفی و پیامد مثبت مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند که نتایج به شرح زیر است. بر اساس جدول ۷ میانگین پیامد منفی روان‌شناختی برای دختران مجرد ۳/۰۲ بوده است که بیش از متوسط بوده است و مهم‌ترین پیامد منفی روان‌شناختی برای دختران مجرد، هراس از آینده و نبود تکیه‌گاه عاطفی بوده است.

جدول ۶: مقایسه میانگین انگ و فشار اجتماعی بر حسب ویژگی‌های پاسخ‌گویان (نگارندگان، ۱۴۰۲).
 Tab. 6: Comparison of average stigma and social pressure according to respondents' characteristics (Authors, 2023).

متغیر	مقولات	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار F	سطح معنی‌داری
محل سکونت	اسلام‌آباد غرب	۲/۸۱	۱/۳۷	۵/۴	۰/۰۰۱
	دالاهو	۳/۱۲	۰/۹۷		
	سرپل ذهاب	۲/۸۴	۰/۹۷		
	گیلان غرب	۲/۲۸	۱/۴۰		
شهری/روستایی	روستایی	۲/۹۳	۱/۲۲	۱۰/۶	۰/۰۰۱
	شهری	۲/۵۰	۱/۳۲		
مدت زمان سکونت	کمتر از ۴۰ سال	۲/۷۸	۱/۳۳	۰/۶۷	۰/۴۱
	بیشتر از ۴۰ سال	۲/۶۷	۱/۱۶		
	بی‌سواد	۲/۷۰	۱/۵۴		
	ابتدایی	۳/۰۹	۱/۰۲		
تحصیلات	سیکل	۳/۰۹	۱/۲۲	۷	۰/۰۰۰
	دیپلم	۲/۷۳	۱/۲۳		
	لیسانس	۲/۰۹	۱/۳۹		
	فوق لیسانس +	۲/۱۸	۱/۱۰		
فعالیت	شاغل	۲/۱۵	۱/۳۷	۰/۶۹	۰/۰۰۰
	بی‌کار	۲/۹۲	۱/۱۹		
	خانه‌دار	۲/۸۴	۱/۲۳		
	دانشجو	۲/۱۳	۱/۵۹		
وضعیت اقتصادی	پایین	۳/۱۲	۱/۱۷	۱/۹۲	۰/۰۰۰
	متوسط	۲/۳۸	۱/۲۶		
	بالا	۲/۱۴	۱/۳۵		

جدول ۷: بارعاملی، آلفای کرونباخ و میانگین گویه‌های شاخص پیامد روان‌شناختی منفی (نگارندگان، ۱۴۰۲).
 Tab. 7: Factor loading, Cronbach's alpha, and mean items of the Negative Psychological Outcome Index (Authors, 2023).

گویه	بارعاملی	آلفای کرونباخ	میانگین
احساس شکست روانی و افت جسمانی	۰/۸۱۴		۳/۰۸
هراس از آینده	۰/۸۲۵		۳/۳۵

۳/۳۳	۰/۷۸۹	نبود تکیه‌گاه عاطفی
۲/۸۲	۰/۸۲۱	عصبانیت و خلق‌وخوی پر خاش‌گرانه
۲/۹۳	۰/۸۵۸	احساس حقارت و شرم
۲/۶۶	۰/۷۸۵	بی‌تفاوت نسبت به زندگی
۳/۰۱	۰/۸۰۶	حسرت مادر بودن
۳/۰۲	-	کل

با توجه به جدول ۸ میانگین پیامد روان‌شناختی منفی دختران مجرد بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات متفاوت است. بیش‌ترین پیامد روان‌شناختی منفی مربوط به دختران مجرد شهرستان دالاهو با میانگین (۳/۳۴) درصد و کم‌ترین پیامد روان‌شناختی منفی مربوط به دختران شهرستان گیلان غرب با میانگین (۲/۵۷) درصد است. هم‌چنین میانگین پیامد روان‌شناختی منفی مناطق روستایی با (۳/۲۵) درصد از میانگین پیامد روان‌شناختی منفی مناطق شهری با میانگین (۲/۷۱) درصد بیش‌تر است، که می‌توان به فشار روحی و روانی مناطق روستایی اشاره نمود.

بر حسب تحصیلات، دخترانی که تحصیلات پایین‌تری داشته‌اند (ابتدایی)، پیامد روان‌شناختی منفی بیش‌تری داشته‌اند و دخترانی که تحصیلات بالاتری داشته‌اند (به‌ویژه فوق‌لیسانس و دکتری) پیامد روان‌شناختی منفی کم‌تری داشته‌اند. بر حسب وضعیت فعالیت، میانگین پیامد روان‌شناختی منفی برای دختران خانه‌دار بیش‌تر و برای دانشجویان کم‌تر بوده است. بر حسب نوع خانوار (زندگی با چه کسی)، بیش‌ترین پیامد روان‌شناختی منفی مربوط به دختران مجردی است که با برادر و بستگان زندگی کرده‌اند (میانگین ۳/۴۳) و کم‌ترین پیامد روان‌شناختی منفی مربوط به دختران مجردی است که تنها زندگی کرده‌اند (میانگین ۲/۲۸). بر حسب پایگاه اقتصادی و اجتماعی، بیش‌ترین میانگین پیامد روان‌شناختی منفی مربوط به پایگاه پایین با ۳/۴۷ و کم‌ترین میانگین مربوط به پایگاه بالا با میانگین ۲/۲۱ درصد بوده است. بر حسب سن پیامد روان‌شناختی منفی مربوط به دختران بیش‌تر از ۴۰ سال با میانگین (۳/۲۴) درصد بیش‌تر از پیامد روان‌شناختی منفی به دختران کم‌تر از ۴۰ سال با میانگین (۲/۹۱) بوده است.

جدول ۸: مقایسه میانگین پیامد روان‌شناختی منفی بر حسب شهرستان، مناطق و تحصیلات (نگارندگان، ۱۴۰۲).
Tab. 8: Comparison of average negative psychological outcomes by city, region, and education (Authors, 2023).

متغیر	مقولات	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	مقدار F	سطح معنی‌داری
شهرستان	اسلام‌آباد غرب	۳/۱۱	۱۶۸	۱/۳۷	۵/۲	۰/۰۰۲
	دالاهو	۳/۳۴	۵۰	۰/۸۴		
	سرپل‌ذهاب	۳/۰۸	۸۴	۱/۰۷		
	گیلان غرب	۲/۵۷	۸۰	۱/۲۳		
منطقه	روستایی	۳/۲۵	۲۱۹	۱/۱۷	۱۸/۴	۰/۰۰۰
	شهری	۲/۷۱	۱۶۳	۱/۲۴		

بی‌سواد	۲/۹۲	۱۲	۱/۶۳		
ابتدایی	۳/۵۹	۵۸	۱/۱۶		
سیکل	۳/۳۷	۱۰۴	۱/۰۶	۱۲/۶	۰/۰۰۰
دیپلم	۳/۰۰	۱۲۲	۱/۱۶		
لیسانس	۲/۳۱	۶۶	۱/۱۵		
فوق‌لیسانس +	۱/۹۶	۱۸	۱/۲۳		

جدول ۹ نشان می‌دهد که پیامد روان‌شناختی مثبت دختران مجرد کم‌تر از حد متوسط بوده است. در این زمینه میانگین گویه‌های استقلال ذهنی و تقویت اخلاق فردی و خودسازی نسبت به گویه‌های زندگی شاد و به دور از افسردگی و احساس آرامش بیش‌تر بوده است.

جدول ۹: بارعاملی، آلفای کرونباخ و میانگین گویه‌های شاخص پیامد روان‌شناختی مثبت (نگارندگان، ۱۴۰۲).

Tab. 9: Factor loading, Cronbach's alpha, and mean items of the Positive Psychological Outcome Index (Authors, 2023).

گویه	بارعاملی	آلفای کرونباخ	میانگین
استقلال ذهنی	۰/۶۷۲		۲/۴۵
زندگی شاد و به دور از افسردگی	۰/۸۱۰		۱/۶۴
احساس آرامش	۰/۸۴۱	۰/۷۶	۱/۵۶
تقویت اخلاق فردی و خودسازی	۰/۷۴۰		۲/۲۸
کل	–	–	۱/۹۸

با توجه به جدول ۱۰ پیامد روان‌شناختی مثبت دختران مجرد بر حسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات متفاوت بوده است. پیامد روان‌شناختی مثبت دختران مجرد در شهرستان گیلان غرب بیش‌تر و در شهرستان سرپل ذهاب کم‌تر بوده است. هم‌چنین میانگین پیامد روان‌شناختی مثبت در مناطق شهری با میانگین (۳/۲۵) درصد از مناطق روستایی با میانگین (۱/۸۱) درصد بیش‌تر بوده است، که می‌توان به فشار روحی و روانی مناطق روستایی اشاره نمود. بر حسب تحصیلات، دختران با تحصیلات فوق‌لیسانس (میانگین ۲/۵۲) پیامد روان‌شناختی مثبت بیش‌تری نسبت به دختران با تحصیلات ابتدایی (با میانگین ۱/۵۹) داشته‌اند. بر حسب وضعیت فعالیت، بیش‌ترین میانگین پیامد روان‌شناختی مثبت مربوط به دانشجویان و کم‌ترین میانگین پیامد روان‌شناختی مثبت مربوط به بی‌کاران است. بر حسب خانوار، بیش‌ترین پیامد مثبت روان‌شناختی با میانگین (۳/۴۳) مربوط به دختران مجردی است که تنها زندگی کرده‌اند و کم‌ترین میانگین (۱/۵۹) مربوط به دختران مجردی است که با برادر زندگی کرده‌اند. از نظر پایگاه اقتصادی بیش‌ترین میانگین روان‌شناختی مثبت مربوط به پایگاه متوسط با (۲/۳۰) و کم‌ترین میانگین مربوط به پایگاه پایین با میانگین (۱/۶۷) بوده است. پیامد روان‌شناختی مثبت برای دختران کم‌تر از ۴۰ ساله بیش از دختران بالای ۴۰ سال بوده است.

جدول ۱۰: مقایسه میانگین پیامد روان‌شناختی مثبت برحسب شهرستان، مناطق، سن و تحصیلات (نگارندگان، ۱۴۰۲).
Tab. 10: Comparison of average positive psychological outcomes by city, region, age, and education (Authors, 2023).

متغیر	مقولات	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	مقدار F	سطح معنی‌داری
شهرستان	اسلام‌آباد غرب	۲/۰۵	۱۷۰	۱/۱۳	۱/۸	۰/۰۱۳
	دالاهو	۱/۶۹	۵۰	۰/۹۳		
	سرپل‌ذهاب	۱/۹۲	۸۵	۰/۷۳		
	گیلان‌غرب	۲/۰۶	۷۹	۱/۰۵		
مناطق	روستایی	۱/۸۱	۲۲۰	۰/۹۴	۱۳/۸	۰/۰۰۰
	شهری	۲/۲۰	۱۶۴	۱/۰۷		
پس‌سن	کمتر از ۴۰ سال	۲/۰۳	۲۵۹	۰/۹۸	۴/۰۸	۰/۰۴۴
	بیشتر از ۴۰ سال	۱/۸۷	۱۲۵	۱/۰۰		
تحصیلات	بیسواد	۱/۸۳	۱۲	۱/۲۲	۴/۱	۰/۰۰۱
	ابتدایی	۱/۵۹	۵۸	۰/۸۷		
	سیکل	۱/۸۵	۱۰۵	۰/۹۳		
	دیپلم	۲/۰۷	۱۲۲	۱/۰۹		
	لیسانس	۲/۲۰	۶۶	۱/۰۱		
	فوق لیسانس +	۲/۵۲	۱۹	۰/۸۳		

۶. نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج سرشماری ۱۳۹۵ ه.ش. و هم‌چنین پژوهش‌هایی که در پیشینه به آن‌ها اشاره شد وجود مضیقه ازدواج در استان کرمانشاه منجر به افزایش مجرد ناخواسته دختران در شهرستان‌های غربی استان کرمانشاه شده است. بنابراین هدف از این پژوهش، بررسی پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی این پدیده در زندگی دختران ۳۵ تا ۵۰ ساله بوده است.

بررسی وضعیت اقتصادی و اجتماعی جامعه آماری نشان می‌دهد که تقریباً ۱۶ درصد شاغل بودند و همین امر باعث شده که میانگین درآمد آن‌ها نیز خیلی پایین باشد، هم‌چنین ۵۰ درصد از آن‌ها، فقر خود را دلیل مجرد ماندن ذکر کرده‌اند و تقریباً ۵۰ درصد نیز پایگاه اقتصادی و اجتماعی خود را پایین اظهار کرده‌اند. بیش از نیمی از آنان در خانواده کامل (پدر، مادر، خواهر و برادر) زندگی نمی‌کرده‌اند بنابراین به نوعی سربار خانواده شده‌اند.

در این پژوهش پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی زندگی دختران مجرد مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که بیش‌ترین مشکلات دختران مجرد، به ترتیب، مشکل اقتصادی (تهیه مایحتاج زندگی روزمره، سرباری اقتصادی، کار بدون مزد برای خانواده و اطرافیان)، پیامد روان‌شناختی منفی (هراس از آینده و نبود تکیه‌گاه عاطفی)، انگ اجتماعی (عدم پذیرش اجتماعی) و سپس ارتباط اجتماعی (ارتباط با اقوام) بوده است. این یافته هم‌سو با نتایج پژوهش‌های شهناز و اعظم‌زاده (۱۳۹۷) در مورد امنیت مالی، قانع‌عزآبادی (۱۳۹۴) در مورد نبود درآمد و ترس از آینده، ننگ اجتماعی گافمن (۱۳۹۶)، طرد اجتماعی فرضی‌زاده (۱۳۹۳) و احساس تنهایی صادقی و شکفته‌گوهری (۱۳۹۶) بوده است.

پیامدهای مذکور برای دختران بر حسب ویژگی‌های فردی، اقتصادی و اجتماعی و هم‌چنین محل سکونت آنان متفاوت بوده است. در بین شهرستان‌های مورد مطالعه دختران مجرد در شهرستان دالاهو پیامدهای منفی بیش‌تری داشته و در شهرستان گیلان‌غرب پیامدهای منفی کم‌تری داشته‌اند. به‌طور کلی دختران با سن بیش از ۴۰

سال، سکونت در مناطق روستایی، تحصیلات پایین‌تر، پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین، وضعیت فعالیت یا شغلی بی‌کار یا خانه‌دار، زندگی با برادر یا پدر و یا بستگان مشکلات بیش‌تری در زمینه پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روان‌شناختی داشته‌اند. به عبارت دیگر دخترانی که سرمایه اقتصادی، اجتماعی و یا فرهنگی بیش‌تری داشته‌اند در زندگی روزمره مجردی مشکلات کم‌تری داشته و انگ و فشار اجتماعی کم‌تری متحمل شده و هم‌چنین پیامدهای روان‌شناختی مثبت (استقلال ذهنی و خودسازی) بیش‌تری برای خود کسب نموده‌اند.

لازم به ذکر است افزایش پیامدهای منفی مسئله به تدریج به پیدایش آسیب‌های اجتماعی جدید و هنجارهای جنسی جدیدی منجر خواهد شد که در جامعه‌ای با بافت و بن‌مایه سنتی به شکل ایجاد زمینه‌های دوگانگی، احساسات متعارض، تشویش و عدم قطعیت، بازتعریف خود و نقش‌های هویت‌بخش، مجادله درونی و برخورد نظام‌های اعتقادی ظاهر می‌شود که نیازمند وقوف به پیامدها و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای کاهش پیامدهای منفی تجرد ناخواسته برای دختران است.

مبتنی بر نتایج پژوهش لازم است دختران مجرد بیش از ۳۰ سال در شهرستان‌های مذکور (به‌ویژه شهرستان دالاهو و مناطق روستایی شهرستان‌های مذکور) شناسایی شده و بانک اطلاعاتی آن‌ها شکل‌گرفته و سازمان‌های رفاهی مانند کمیته امداد، بهزیستی، تأمین اجتماعی و ... طرح‌های توانمندی شغلی متناسب با زیست‌بوم منطقه و کمک‌های معیشتی برای جلوگیری از سرباری اقتصادی آنان فراهم نمایند. رصد سلامت اجتماعی و روانی دختران مجرد برای جلوگیری از آسیب‌های روحی و روانی توسط پایگاه‌های بهزیستی انجام شود.

سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده سوم در رشته جامعه‌شناسی در دانشگاه رازی است.

مشارکت درصدی نویسندگان

سهام نویسندگان در نوشتن مقاله مساوی است.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ گونه تضاد منافی را اعلام نکردند.

پی‌نوشت

1. Schoen
2. Berg-Cross
3. Byrne
4. Morris
5. Morris
6. Lahad
7. Estive & Cabre
8. Goodkind
9. Nolan & Lensky
10. William Good
11. Giddens
12. Veevers
13. Goffman

کتابنامه

- احمدی، وکیل، (۱۳۹۷). «بررسی مضیقۀ ازدواج به عنوان یک آسیب اجتماعی». نخستین همایش ملی آسیب‌شناسی اجتماعی، دانشگاه یاسوج، اردیبهشت ۱۳۹۷.

- اعزازى، شهلا، (۱۳۸۹). جامعه‌شناسى خانواده: با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در معاصر. تهران: نشر روشنگران و مطالعات زنان.
- بشیری خطیبی، بهنام؛ و باصری، علی، (۱۳۹۹). «مطالعه جامعه‌شناختی تجردگزینی جوانان (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات)». مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۹ (۴): ۹۰۶-۸۷۹. <https://doi.org/10.22059/jisr.2020.291327.954>
- پوراعتماد، حمیدرضا (۱۳۸۳). «بررسی پیامدهای روانی- اجتماعی تجردهای ناخواسته در دختران». اولین کنگره آسیب‌شناسی خانواده، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، اردیبهشت ۱۳۸۳.
- حبیب‌پور گنابی، کرم؛ و غفاری، غلامرضا، (۱۳۹۰). «علل افزایش سن ازدواج دختران». زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، دوره ۹ (۱): ۷-۳۴. https://jwdp.ut.ac.ir/article_22491.html
- حسنى، محمدرضا، (۱۳۹۲). «بررسی آثار و پیامدهای رشد سریع جمعیت بر مضيقه ازدواج و تجرد دختران». فصلنامه معرفت، ۲۲ (۱۸۹): ۱۰۶-۸۵.
- خدايخشى، آناهيتا؛ و پيش بهار، زهرا (۱۳۹۸). «تجارب زندگى دختران مجرد و غيرشاغل سى تا چهل ساله شهر تهران». روان‌شناسى فرهنگى، ۳ (۲): ۱۷۱-۱۸۶. <https://doi.org/10.30487/jcp.2020.212816.1100>
- درودى آهى، ناهيد، (۱۳۸۳). «بررسی وضعیت ازدواج جوانان با استفاده از جداول خالص زناشویی». دومین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، دانشگاه شیراز، ۲۲ و ۲۳ اردیبهشت، شیراز.
- رمضانى، سیده گل افروز؛ و قلتاش، عباس، (۱۳۹۶). «تجربه زیسته دانشجویان دکتری دانشگاه کردستان در بازماندگی از ازدواج». مجله آموزش عالی ایران، ۳۲: ۱۲۸-۱۰۳. https://ihej.ir/browse.php?a_id=952&sid=1&slc_103-128-32 lang=fa
- سفیری خدیجه؛ و شهانواز، سارا، (۱۳۹۴). «بررسی تجرد و هویت با استفاده از نظریه زمینه‌ای (مورد مطالعه: دختران مجرد بالای ۳۵ سال شهرستان لاهیجان)». مطالعات توسعه اجتماعی و فرهنگی، ۳ (۴): ۳۷-۹. https://journals.sabz.ac.ir/scds/browse.php?a_id=267&sid=1&slc_lang=fa
- شهانواز، سارا (۱۳۹۷). «فرا ترکیب مطالعات تجرد در ایران». مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۱۶ (۴): ۷۸-۴۳. <https://doi.org/10.22051/jwsps.2019.22028.1823>
- صادقی، رسول؛ و شکفته‌گوهری، محمد، (۱۳۹۶). «مطالعه پیامدهای بی‌کاری بر تأخیر در ازدواج در شهر تهران». فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۸ (۳۰): ۱۴۱-۱۷۵. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.8012>
- طالب‌پور، اکبر؛ و بیرانوند، معصومه، (۱۴۰۱). «مطالعه کیفی پیامدهای تجرد قطعی دختران». مطالعات زن و خانواده، ۱۰ (۱): ۱۰-۳۵. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2022.38040.2783>
- فرضی‌زاده، زهرا، (۱۳۹۲). «طرد اجتماعی دختران روستایی مجرد». نشریه توسعه محلی، ۱۶: ۱۴۶-۱۲۳. <https://doi.org/10.22059/jrd.2014.52073>
- قادرزاده، امید؛ غلامی، فاطمه؛ و غلامی، الهه (۱۳۹۶). «بازسازی معنایی تجربه زیسته دختران از تجرد». فصلنامه زن در توسعه و سیاست، ۱۵ (۶): ۴۲۶-۴۰۳. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2017.223685.1007116>
- قانع‌عزآبادی، فرزانه؛ قاسمی، وحید؛ و کیانپور، مسعود، (۱۳۹۴). «نگرش اجتماعی نسبت به تجرد دختران ۳۰ سال و بالاتر شهر یزد». پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۴ (۷): ۹۹-۱۲۷. https://csr.basu.ac.ir/article_1563.html
- کجباف، محمدباقر؛ لطیفی، زهره؛ و پوراعتماد، حمیدرضا، (۱۳۸۷). «تحلیل کیفی تجردهای ناخواسته در دختران و پسران». فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۴ (۲): ۱۲۳-۱۳۲. https://jfr.sbu.ac.ir/article_95162.html
- گافمن، اروینگ، (۱۳۹۶). داغ ننگ، چاره‌اندیشی برای هویت ضایع شده. ترجمه مسعود کیانپور، تهران: نشر مرکز.

- گنجی، محمد؛ پیری، حسن؛ و واحدیان، مرتضی، (۱۴۰۰). «گونه‌شناسی دختران ازدواج نکرده ایلانی برحسب دلایل مجرد». مطالعات زن و خانواده، ۹(۱)، ۱۸۹-۲۱۲. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2021.30359.2366>
- گیدنز، آنتونی، (۱۳۸۲). تجدد و تشخیص. ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- مدرسی یزدی، فائزه السادات؛ فرهمند، مهناز؛ افشانی، سید علیرضا، (۱۳۹۶). «بررسی انزوای اجتماعی دختران مجرد و عوامل فرهنگی-اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه دختران مجرد بالای ۳۰ سال شهر یزد)». مسائل اجتماعی ایران، ۸(۱): ۱۴۳-۱۲۱.
- مرکز آمار ایران، (۱۳۹۵). نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵.
- معمار، ثریا؛ و یزدخواستی، بهجت، (۱۳۹۴). «تجارب زیسته دختران شاغل ۳۰ تا ۴۹ سال از مجرد». مسائل اجتماعی ایران، ۸(۲): ۱۷۲-۱۴۹. <https://doi.org/10.18869/acadpub.jspi.6.2.149>
- نولان، پاتریک؛ و لنسکی، گرهارد (۱۳۸۰). جامعه‌های انسانی. ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.

- Ahmadi, V., (2018). "Investigating the marriage squeeze as a social harm". First National Conference on Social Pathology, Yasuj University, May 2018. (In Persian).

- Azazi, Sh., (2010). *Sociology of the Family: Emphasizing the Role, Structure, and Function of the Family in Contemporary Times*. Tehran: Roshangaran Publishing and Women's Studies. (In Persian).

- Bashiri Khatibi, B., Baseri, A., Rad, F. & Hashem Zehi, N., (2020). "A Sociological Analysis of Youth Preferences to Select Celibacy (Case Study: Students of Islamic Azad University, Science and Research Branch of Tehran)". *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 9(4): 879-906. <https://doi.org/10.22059/jisr.2020.291327.954> (In Persian).

- Berg-Cross, L., Scholz. A. M., Long. J., Grzeszczyk. E. & Roy. A., (2004). "Single Professional Women: A Global Phenomenon Challenges and Opportunities". *Journal of International Women's Studies*, 5 (5): 34-59. <https://vc.bridgew.edu/jiws/vol5/iss5/3>

- Byrne, A., (2003). "Developing a Sociological Model for Researching Women's Self and Social Identities". *European Journal of Women's Studies*, 10(4): 443-464. <https://doi.org/10.1177/13505068030104010>

- Davis, K. & Van den Oever, P., (1982). "Demographic Foundations of New Sex Roles". *Population and Development Review*, 8(3): 495-511. <https://doi.org/10.2307/1972377>

- Dorudi Ahi, N., (2004). "Investigating the Marriage Status of Young People Using Pure Marriage Tables". *Second Conference of the Iranian Demographic Association*, Shiraz University, May 12-13, Shiraz. <https://civilica.com/doc/72258/> (In Persian).

- Estive, A. & Cabre. A., (2004). *Marriage squeeze and changes in family formation: Historical comparative evidence in Spain, France, and United States in the XXth century*. Presented in population association of America, Annual meeting program. <https://paa2004.populationassociation.org/papers/41637>

- Farzizade, Z., (2014). "Social Exclusion of Single Women in Rural Areas". *Community Development (Rural and Urban)*, 6(1): 123-146. <https://doi.org/10.22059/jrd.2014.52073> (In Persian).

- Ganji, M., Piri, H. & Vahedian, M., (2021). "Typology of unmarried Ilamian girls According to

reasons of Singleness”. *Journal of Woman and Family Studies*, 9(1): 189-212. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2021.30359.2366> (In Persian).

- Ghanee ezabadi, F., ghasemi, V. & kiyanpour, M., (2015). “Social Attitudes towards the Singlehood of Girls over 30 years Old (The case of Yazd City)”. *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 4(7): 99-127. (In Persian).

- Giddens, A., (2003). *Modernity and Identity*. Translated by: Naser Mofavqian, Tehran: Ney Publishing House.

- Goffman, I., (2017). *The stigma, a solution for a lost identity*. Translated by: Masoud Kianpour, Tehran: Markaz Publishing House.

- Goodkind, D., (1997). “The Vietnamese Double Marriage Squeeze”. *The International Migration Review*, 31(1): 108–127. <https://doi.org/10.2307/2547260>

- Habibpour Gatabi, K. & Ghaffary, G., (2011). “A Study on the Causes of Rising Mariage Age among Girls”. *Woman in Development & Politics*, 9(1): 7-34. https://jwdp.ut.ac.ir/article_22491.html?lang=fa (In Persian).

- Hassani, M. R., (2013). “Investigating the effects and consequences of rapid population growth on the distress of marriage and singleness of girls”. *Quarterly Journal of marifat*, 22 (189): 85-106. <https://ensani.ir/fa/article/339439> (In Persian).

- Khodabakhshi-koolae, A. & pishbahar, Z., (2020). “The Life Experiences of Single and Unemployed 30-40 year-old Girls in Tehran city”. *Cultural Psychology*, 3(2): 171-186. <https://doi.org/10.30487/jcp.2020.212816.1100> (In Persian).

- Kojbaf, M. B., Latifi, Z. & Pour-Etemad, H. R., (2008). “Qualitative Analysis of Involuntary Singleness in Girls and Boys”. *Family Studies Quarterly*, 4, (2): 123-132. https://jfr.sbu.ac.ir/article_95162.html?lang=en (In Persian).

- Lahad, K., (2013). “Am I asking for too much? The selective single woman as a new social problem. MCN”. *Woman studies international forum*, 40: 23-32. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2013.04.009>

- Memar, S. & Yazd khashi, B., (2016). “Lived Experiences of Working Girls Aging between 30 to 49 about Celibacy”. *Social Problems of Iran*, 6(2): 149-172. <https://doi.org/10.18869/acadpub.jspi.6.2.149> (In Persian).

- Modarresi Yazdi, F., Farahmand, M. & Afshani, S. A., (2017). “A Study on Single Girls’ Social Isolation and Its Effective Socio-Cultural Factors: A Study on Single Girls over 30 Years in Yazd”. *Social Problems of Iran*, 8(1): 121-143. <http://jspi.khu.ac.ir/article-1-2724-fa.html> (In Persian).

- Morris, W. L., (2005). *The effects of stigma awareness on the self-esteem of singles* (pp. 1785-1785). Charlottesville: University of Virginia.

- Nolan, P. & Lenski, G., (2000). *Human Societies*. Translated by: Naser Mofavqian, Tehran: Ney Publishing House.

- Pouretmad, H. R., (2004). “Investigating the Psychosocial Consequences of Unwanted Singleness in Girls”. *First Congress of Family Pathology, Family Research Institute*, Shahid Beheshti University, May 2004. (In Persian).

- Qaderzadeh, O., Gholami, F. & Gholami, E., (2017). "Semantic reconstruction of girls' lived experience of singleness". *Woman in Development & Politics*, 15(3): 403-426. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2017.223685.1007116> (In Persian).
- Ramezani, S. Gol-A. & Qoltash, A., (2017). "Lived Experience of Doctoral Students of Kurdistan University in Surviving Marriage". *Iranian Journal of Higher Education*, 32: 103-128. <http://ihej.ir/article-1-952-fa.html> (In Persian).
- Sadeghi, R. & Shekoftehghohari, M., (2017). "Study of the Impacts of Unemployment on the Delayed Marriage of Young People in Tehran Rasol Sadeghi[1]". Mohammad Shekofteh Gohari[2] Received: 26/12/2016 Accepted: 5/2/2017. *Social Development & Welfare Planning*, 8(30): 142-175. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.8012> (In Persian).
- Safiri, K. & Shahanavaz, S., (2016). "Single woman and Identity: single women over 35 years of city Lahijan Using grounded theory". *SCDS.*, 4 (3): 9-37. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-267-fa.html> (In Persian).
- Schoen, R., (1983). "Measuring the tightness of a marriage squeeze". *Demography*, 20: 61-78. <https://doi.org/10.2307/2060901>
- Shahanavaz, S. & Azam Azadeh, M., (2018). "A Meta-synthesis of Singleness Studies in Iran". *Women's Studies Sociological and Psychological*, 16(4): 43-78. <https://doi.org/10.22051/jwsps.2019.22028.1823> (In Persian).
- Statistical Center of Iran, (2016). *Results of the 2016 General Population and Housing Census*. (In Persian).
- Talebpour, A. & Beiranvand, M., (2022). "Qualitative Study of the Consequences of Definite Celibacy in Girls". *Journal of Woman and Family Studies*, 10(1): 10-35. <https://doi.org/10.22051/jwfs.2022.38040.2783> (In Persian).
- Veever, J. E., (1988). "The "Real" Marriage Squeeze: Mate Selection, Mortality, and the Mating Gradient". *Sociological Perspectives*, 31(2): 169-189. <https://doi.org/10.2307/1389081>